

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: J

OSASTO: C 32

ASIA: _____

Buenos Airesissa olevan lähetystön raportti n:o 31.

Ministeriön Orammaa

12/1 1940

Buenos Airesi ssa OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 59.

Buenos Airesi ssa 12 p:nä tammi KUUTA 1940.

VIITTAUS:N

P:nä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMIN.	
1	315 Sal. 2 -70.
20/3-70	
5	OSASTO C 32

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti N°1/1940.

Lähetystö myötäliittää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttinsa no.1/1940, joka sisältää: Avustustoiminnasta Argentinassa ja Uruguayssa.

Ministeri Kees Oskama

..... BUENOS AIRESI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. KOOSTAINMIIN Salainen.

RAFORTTI n:o 1/1940.

1 / 315 Pal. S - 40.

Buenos Airesi ssa 12 p:nä tammi kuuta 1940.

Asia: Avustustoiminnasta Argentinassa ja Uruguayssa.

5/3-40
 OASTO
 C32

Siitä lähtien varsinkin kun Neuvostoliiton ja Suomen väliset neuvottelut katkesivat ja johtivat molempien maiden väliseen avoimeen taisteluun, on meamme saanut täällä osakseen erinomaisen myötämielisen jopa suuressa määrin mairittelevan suhtautumisen. Lehdet ovat asiallemme osoittaneet aivan tavatonta huomiota, lähetystä, vaimoni ja minä olemme kaiken aikaa saaneet keskeytymättä vastaanottaa myötätunnon ilmaisuja. Alunperin tämä myötätunto sai myös kiinteitä muotoja, kuten lähetystä on voinut Ministeriölle sähköissään ja kirjeissään tiedoittaa, odotettaessa julkisen keräystoiminnan järjestäytymistä, joka pantiin viipymättä alulle, mutta jonka valmistelutoimenpiteet veivät tavallista enemmän aikaa.

Jo epävirallinen avustustoiminta on ehtinyt saada varsin huomattavat tulokset lähinnä sveitsiläisen, johtaja Carlos Grüneisen'in -- ei Ricardo Grüneisen'in, kuten lähetystön sähkössä erheellisesti mainittiin -- suuremmoisen lahjoituksen ansiosta. Mutta yleisö on ollut muutenkin oma-alotteisesti hyvin anteliasta. Ruotsalainen ja tanskalainen kolonia ovat saaneet keräystoiminnassaan aikaan huomattavia tuloksia. Merkittävä on meidän omien laivojemme päällystön ja miehistön keskuudessaan toimeen-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemaileja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

panemat keräykset. Ehkä liikuttavimmat ovat laivalinjamme sata-matyöläisten keskuudessaan suorittama keräys sekä eräät tuntemattomat, vähävaraiset lahjoittajat, jotka ovat tulleet lähetystöön tuomaan lahjansa maamme puolustuksen hyväksi. Vielä on mainittava erään kansainvälisen naiskomitean lahjoitukset sekä rahassa että tavarassa samoinkuin omien kansalaistemme ahkera toiminta, jonka tuloksena on voitu sotilaillemme lähettää kauden kokoelma neuleitä, sekä Argentinan Punaisen Ristin suu-remmoinen lahjoitus.

Lukuunottamatta johtaja Arburuan, johtaja Andersonin ja toiminimi Heinosen y.m. liikkeiden lahjoituksia, jotka on joko suoritettu Suomessa tai lähetetty suoraan kotimaahan, on lähetystö tähän mennessä saanut lahjoituksia yhteensä 169.054:29 pesoa.

x x x

Julkisen keräystoiminnan järjestäytymisestä sekä Argentinassa että Uruguayssa on lähetystö tehnyt selkoa erikseen. Näiden selostuksien täydennykseksi muutama sana.

Oli varmaan erinomaisen onnellista, että Argentinan keräystoimikunnan puheenjohtajaksi onnistuttiin saamaan ent. ulkoasiainministeri tohtori Bioy, jolla on erinomaisen hyvä yhteiskunnallinen asema. Hän hahmoitteli myös erittäin onnistuneesti komitean kokoonpanon lähtien siitä, että se ei saisi olla lukumäärältään suuri, mutta edustava. Siinä mielessä hän esitti siihen Buenos Airesin yliopiston tiedekuntain dekaanit, eräitä huomattavia yhteiskunnallisia toimihenkilöitä y.m. Komitean kokoonpano sai suurin piirtein hänen suunnittelemansa muodon.

Saenen mainita, että ei tuottanut pienimpiäkään vaikeuksia saada asianomaisilta suostumus komitean jäsenyyteen. Olin mukana useimpien luona ja oli mitä miellyttävintä todeta, kuinka auliisti useimmat minulle ennestään tuntemattomat henkilöt lausuiivat suuren myötätuntonsa taisteluumme kohtaan ja empimättä suostuivat rupeamaan komiteamme jäseniksi.

Saksalaisten piirien edustus komiteassa, jota kauppaneuvos Heinonen erikoisesti ajoi, oli tuottaa suuria vaikeuksia. Minulle hän esitti jouluaattona perhelääkäriinsä tohtori Jakobin ehdokkuuden tavalla, joka sivuutti kaikki sopivaisuusrajat. Vastustin sitä sillä perusteella, että olin käsittänyt tohtori Bioyn suunnitelman siten, että komiteasta piti tulla suppea, mutta edustava. Käsitykseni osoittautuikin oikeaksi ja johtaja Heinonen sai tri Bioyn suostumaan ehdotukseensa vain sillä, että hän ilmoitti puhuneensa asiasta jo etukäteen tri Jakobin kanssa. Hän ehdotti samaten lahjoitusten vastaanotto- paikaksi Banco Germánicoa. Se kaatui kuitenkin tri Bioyn vaihtuksesta lähinnä sen johdosta, että p.o. pankki toimii täällä tietävästi Saksen vakoilukeskuksena. Valitettavasti kauppaneuvos Heinonen ei tätä puhtaasti argentinalaista keräystoimintaa järjestettäessä ottanut ymmärtääkseen, että myötätunto saksalaisia kohtaan on tällä hetkellä tässä maassa jokseenkin olematon ja että ne piirit ovat kaiken yhteistyön ulkopuolella.

Uruguayssa on keräystoiminta parhaillaan järjestelyn alaisena. Samaten on pääkonsuli Samsing Valparaisosta ilmoittanut, että myös Chilessä on suunnitteilla -- lähinnä skandinaavisten piirien alotteesta -- keräystoiminnan aloittaminen.

Ministeri

Riito Ojasmaa

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 32

ASIA:

Buenos Airesissä olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Orasmaa

16/1 1940.

BUENOS AIRESI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 90.

Buenos Airesi SSA 19 P:NÄ tammi KUUTA 1940.

VIITTAUS:N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

JÄRJENNÖS LENTOPOSTITSE
2 315 Pal. S. 20.
2/3-40
OBSERVO
5 P32

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Reportti N°2/1940.

Lähetystö myötäliittää kunnioittaen Ulkoasiain-
ministeriölle raporttinsa N°2/1940, joka sisältää:
Argentinan virallinen apu.

Ministeri *Riito Oksanen*

BUENOS AIRESI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2/1940.

2/315 Pal. 8 - 40

Buenos Airesi ssa 16 p:nä tammi kuuta 1940. 70/3-40

Asia: Argentinan virallinen apu.

5 C 82

Sähkeissä olen jo tiedoittanut, että yrityksemme saada osa Argentinan Bofors-tilauksesta epäonnistui ja että sen sijasta Argentinan hallitus asetti käytettäväksemme 50.000 tonnia vehnää. Muodollisesti se on ainakin toistaiseksi, kunnes kongressi on asian käsitellyt, laina, mutta asiallisesti se on katsottava lahjaksi, kuten ulkoasiainministeri Cantilo minulle huomautti.

Jäljennös Argentinan vehnäluovutusta koskevasta asetuksesta on suomennoksineen lähetetty erikseen ministeriölle. Seuraavassa haluan täydentää sähketiedoituksia eräillä huomautuksilla.

Esittäessäni edellämainittua Boforsin tilausta koskevan pyynnön ministeri Cantilolle huomautti hän, että kysymys on tavallista mutkikkaampi, mutta lupasi hän ottaa sen viipymättä esille hallituksessa. Kun pyyntöön ei kuitenkaan alkanut kuulua vastausta, kiirehdin sitä alivaltiosihteeri, ministeri Gachen kautta. T.k. 3 p:nä sein sitten kutsun saapua illalla Palacio San Martiniin ministeri Cantilon luo.

Ministeri Cantilo esitti tällöin ensinnäkin, kuten jo sähkeessä tiedoitin, Argentinan kielteisen vastauk-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sen edellämainittuun pyyntöön. Hän esitti syyksi kaikenlaisia seikkoja. Sotaministeriö on sitä vastaan, koska se häiritsee sen suunnitelmia; on epätietoista, koska se voitaisiin kompensoida ja minkä hinnan mukaan Argentina joutuisi maksamaan myöhemmin saamansa tavarat. Vieläpä hän motivoi Argentinan kentää omituista kyllä myös sillä, että aseitten luovutus ei olisi sopusoinnussa Argentinan puolueettomuuspolitiikan kanssa. En halunnut ryhtyä näissä olosuhteissa esittämään hänelle vastaväitteitä tämän puolueettomuuskannan johdosta niin nurinkuriselta kuin se tuntuukin, kun Argentinalla ei edes ole Neuvostoliittoon virallisia suhteita. Tyydyin vain valittamaan päätöstä, koska tällä kerralla varustustén saanti olisi meille erinomaisen tärkeätä sekä pyysin, että päätöstä ei katsottaisi vielä lopulliseksi ennenkuin saan tiedon siitä, paljonko p.o. tilauksesta on vielä laivaamatta Ruotsissa. Ministeri Cantilo pyysi silloin minua odottamaan hetkisen poistuen työhuoneeseensa. Palatessaan hän toi Argentinan sotaministeriön kirjeen, josta hän sitten minulle mainitsi sähkössä luetellut määrät laivaamattomista sotatarpeista. Nehän eivät kylläkään olleet merkittävät ja melkoisesti alhaisemmat pyytämiamme määriä. Ja taältä saakka oli taas vaikeata ajatella niiden lähettämistä ja tokko sellaista oli ajateltukaan. Samalla ministeri Cantilo mainitsi sitten Argentinan hallituksen aikovan luovuttaa meille vehnää n. 3 milj. peson arvosta lisäten, että se on paljoa arvokkaampi kuin pyytämämme aseäärä. Kiitin häntä ilmoituksesta.

T.k. 8 p:nä ministeri Cantilo ilmoitti sitten minulle Argentinan hallituksen päättäneen luovuttaa meille siviiliväestöä varten 50.000 tonnia vehnää ja että tieto siitä julkaistaan seuraavana päivänä lehdissä. Päätöstä on sellaisenaan tervehdittävä suurella tyydytyksellä, sillä se oli varmaan ensimmäinen myönteinen vastaus Kansainliiton sihteeristön vetoomukseen. Mutta oudoksuttaa kuitenkin, että päätökseen on pantu edellämainittu siviiliväestöä koskeva kohta, että siinä erikoisesti alleviivataan sen ihmisystävällistä luonnetta ja että se ei loukkaa Argentinan puolueettomuutta. Argentinahan ajoi niin rohkeasti ja kenenkään pyytämättä Neuvostoliiton eroittamista Kansainliitosta -- sehän tarjosi sille niin kiitollisen tilaisuuden esiintyä tekijänä kansainvälisessä poliitikassa vaarantamatta mitenkään omaa asemaansa -- ja nyt se yhtäkkiä kaikin tavoin alleviivaa, että se ei suorenaisesti tue meitä taistelussamme samaa Neuvostoliittoa vastaan. Toistaiseksi en ole saanut tähän muuta selitystä kuin koko tämän mantereen sairaanloisen pelon tulla sekoitetuksi tavalla tai toisella nykyiseen suurvaltasotaan. Argentinankin myötätunto on, kuten jo ennenkin olen tiedoittanut, sekä liittolaismaiden että eritoten meidän puolellemme, mutta virallisesti se ei saa mennä ihmisystävällisyyttä pitemmälle.

Kuten oli odotettavaa, sain kielteisen vastauksen pyyntöön saada täältä lisäksi 50.000 tonnia maissia, sillä Argentinan hallituksella ei ole varastossa maissia. Tästä asiasta tarkemmin eri kirjeessä.

Sen jälkeen kuin edellä oleva oli kirjoitettu sain t.k. 19 p:nä tilaisuuden esittää Presidentti Ortiz'ille hal-

lituksen kiitokset vehnälahjasta. Presidentti Ortiz pyysi minua tällöin esittämään tervehdyksensä. Herra Tasavallan Presidentille ja Hallitukselle lausuen, että Argentina ja sen hallitus tuntevat mitä suurinta myötätuntoa Suomea ja sen käymää taistelua kohtaan.

Ministeri Kiilo Oksanen

W

4

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 92

ASIA:

Buenos Airesissa olevan lähettilään raportti n:o 3.

Ministeri Orasmaa

3/2 1940

Buenos Aires SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
KIRJELMÄ n:o 152.
Buenos Airesi SSA 3 P: NÄ helmi KUUTA 19 40.

VIITTAUS: _____ N

P: NÄ _____ KUUTA 19 _____ P: TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti N° 3/40.

Lähetystä myötäliittää kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n° 3/40, joka sisältää
Hajanaisia muistiinpanoja.

Ministeri

Kiilo Oksanen

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 3/40.

Buenos Airesi ssa 3 p:nä helmi kuuta 19.40. 3 315 Pal 40

Asia: Hajanaisia muistiinpanoja.

1/4-40

5 C32

Kolmas sotakuukausi on alkanut. Sita on vaikea uskoa todeksi muistellessa, milta tuntui marraskuun 30 päivän aamulla kun tultiin ilmoittamaan radion tiedoittaneen Helsingin lentopommituksesta. Näiden viikkojen kuluessa on kertynyt paljon hajanaisia muistiinpanoja, jotka kuvastavat tilannetta taalta nähtynä. Ehkäpä ne aikaisempia tietoituksia täydentävinä ansaitsevat tulla lähetetyiksi.

X X X

Argentinan virallisesta ja epävirallisesta suhtautumisesta ei sen lisäksi, mitä aikaisemmin olen tiedoittanut, ole paljon lisättävää. Sehan on ollut ja on meille jatkuvasti erinomaisen myönteinen. Tosin Argentina ei puolueettomuuskantansa takia ole katsonut voivansa tehdä puolestamme enemmän kuin mitä se on tehnyt. Kysymys on taalla kaikesta päättäen erinomaisen arka. Niinpä puolalaisten ei edes onnistunut siitä syystä saada Colon-oopperaa hyväntekeväisyysjuhlaansa. Askettain oli luonani Argentinan vakinainen edustaja kan-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sainliitossa. Keskustelumme sivusi myös tätä kysymystä. Huomauttaessani, että tämä varovaisuus on ilmeisesti johdettavissa Argentinan halusta välttää vaikeuksia Saksan kanssa, myönsi hän käsitykseni oikeaksi. Mutta jokatapauksessa Argentina on, se on avoimesti tunnustettava, ei vain teoriassa vaan myöskin käytännössä ilmaissut selvästi kantansa maamme puolesta.

Järjestelmällinen avustustoiminta saatiin alulle vasta keskellä kesäsesonkia, joten siitä saadaan tuloksia vasta tuonnempana, kunhan ihmisillä on aikaa ajatella muutakin kuin pakoa merenrannalle tai vuoristoon.

Esimerkkina siitä, kuinka voimakkaasti argentalaiset ovat asiassamme reagoineet, kerron seuraavan yksityistapauksen. Muuan meidän parhaita aitoargentalaisia liiketuttaviamme, joka on ollut tunnettu voimakkaasta natsimyötätunnostaan, tuli eraana päivänä lähetystöön tehden täydellisen synnintunnustuksen. Hän mainitsi ensinnäkin menneensä natsiystävyudessaan niin pitkälle, että hän oli tarjonnut heille palvelustaan. Nyt hän oli seurattuaan kummankin puolen lehdistä tapahtumain kulua muuttanut täydellisesti mieltään. Ei voi muuta kuin toivoa liittolaisten voittoa, sanoi hän lisäten vielä, että menettelyllään Suomea kohtaan Saksan voidaan katsoa menettäneen sodan. Uskollisesti hän käy säännöllisesti meitä tervehtimässä ja kuulemassa uutisia Suomesta.

On olemassa suunnitelmia toisestakin keräyksestä puhtaasti puolustustarkoituksia varten, mutta sen kehityksestä en ole kesakuukauksien takia kuullut tarkempaa. Sellaisia ajatuksia näyttää liikkuvan muissakin piireissä. Niinpä tarjotes-

sani askettain päivälliset johtaja Grøneisenille, suurlahjoittajallemme, otti hän niiden kuluessa esille saman ajatuksen palaten siihen vielä uudelleen. Toivon, että näistä suunnitelmista voisi vielä jotain kehittyä.

X X X

Pohjoismaiset piirit ovat monin tavoin esiintuneet meille myötätuntonsa. Ruotsalaiset ja tanskalaiset paljon voimakkaammin kuin norjalaiset, Edellisten huomattavista keräystuloksista lähetystä on erikseen tiedoittanut. Norjalaisen kolonian taholla ei ole siinä suhteessa tehty eräitä yksityistapauksia lukuunottamatta mitään. Sitavastoin ovat useitten norjalaisten laivojen paallystöt ja miehistöt muistaneet taisteluamme lahjoituksillaan.

Maitten virallinen kanta voi myös vaikuttaa niiden keskuudessa vallitseviin mielialoihin. Muistan, kun lokakuun 13 päivä järjestimme Norjan merimieskirkossa omille merimiehillemme juhlan, jossa minä tein selkoa tilanteesta, niin takalainen norjalainen merimiespappi lausui puheessaan, ^{että} norjalaiset ovat suomalaisten kanssa samassa veneessä. Luulen vieläkin, että se on hänen vakaumuksensa, mutta takalaiset norjalaiset liikemiespiirit ajattelevat kyllä toisella tavalla. Heidän kantansa on sopusoinnussa Norjan virallisen puuttumattomuuskannan kanssa.

Ruotsalaisella taholla on tilanne suunnilleen samanlainen. Marraskuun 5 p:nä oli samassa Norjan kirkossa yhteinen pohjoismainen juhla Kustaa Aadolfin päivän johdosta.

tilaisuudessa takalainen ruotsalainen pastori puhui kauniisti päivän merkityksestä unohtamatta puheessaan Stolbovan rauhan johdosta Karjalassa olevaa muistokiveä ja sen Ruotsille velvoittavaa merkitystä. Tukholman konferenssin kaunis tunnelma taustana hänen puheensa vaikutti hyvin eheyttävästi. Tuntui todella, että idästä uhkaavan vaaran edessä pohjoismaat olisivat olleet valmiita avoimesti lunastamaan juhlepuheissa annetut lupaukset. Rohkeus petti kuitenkin pahasti, Oli vaikea uskoa todeksi, mitä Argentinan pysyväinen edustaja kansainliitossa m.m. kertoi Ruotsin edustajan kulissintakaisesta painostuksesta vastustaessaan Argentinan Neuvostoliiton eroittamista tarkoittavaa esitystä kansainliiton yleiskokouksessa.

Tanskalaisten asema on "kysymys sinänsä". Heidän avustustoimintansa on taalla kuitenkin ollut kaikessa tapauksessa niin suurenmoista, että se on paras todistus heidän myötätuntonsa vilpittämyydestä.

Pohjoismaisten diplomaattien suhtautumisesta tilanteeseen kerron tarkemmin alempana.

X X X

Saksalaisten liiketuttaviemme suhtautumisesta on syytä myös mainita muutamalla sanalla etenkin kun meidän vientipiirimme ovat uskoneet takalaisille saksalaisille useita tärkeitä edustuksiamme. Heistä ei lähetystä tähänasti ole Arabian edustajaa lukuunottamatta paljonkaan tiennyt paitsi silloin, kun on ollut tarvis hankkia heille tuontiennakkolupia. Suurvaltasodan puhjettua hävisi Arabiankin edustaja näköpiiritämme. Jos hän poikkeuksellisesti otti yhteyden kanssani Mos-

kovan kanssa käytyjen neuvottelujen aikana ei hänellä ollut läheisistä suhteistamme huolimatta muuta sanottavaa kuin tiedustella tuontilupiensa kohtaloa. Sodan puhjettua hän kavi kerran luonani ja järjesti liiketuttaviensa piirissä keräyksen maamme hyväksi, mutta sen tulos ei paljontaan ylittänyt parhaita laivakeräyksiämme. Muista saksalaisista liiketuttavistamme ei ole kuulunut senkaan vertaa.

X X X

Diplomaattikunnan mielialoista olen jo kertonut aikaisemminkin. Seuraavassa muutamia lisapiirteitä. Amerikan Yhdysvaltain suurlahettilaan käsitys Yhdysvaltain positiivisesta suhtautumisesta taisteluunme näyttää olleen liian optimistinen. Niinpä hän arveli avoimien kaupunkien jatkuvan pommituksen vaikuttavan ratkaisevasti sikalaiseen yleiseen mielipiteeseen meidän hyväksemme. Onko näin tapahtunut, en osaa sanoa. Takalainen lehdistö, joka seuraa erinomaisen tarkkaan toimenpiteitä Yhdysvalloissa, ei ainakaan toistaiseksi ole julkaissut tietoja, jotka vahvistaisivat tätä käsitystä. Ranskan ja Englannin suurlahettilaat ovat useaan otteeseen esittäneet myötätuntonsa taistelumme johdosta. Puolueettomuuspolitiikka näyttää muuten Turkin lahettilasta ja Latvian asiainhoitjaa lukuunottamatta vaikuttavan virkatovereihin pidättyväisesti. Veljeskansan, unkarilaisten, edustaja on ollut suorastaan viileä. Se nyt ei kylläkään ole mitään yllätys, sillä koko virkaurani aikana olen voinut todeta, että silta taholta ei meillä ole odotettavissa yliopistomiesten rajoitettua piiriä lukuunottamatta muuta kuin virallisia kohteliaisuuksia, tuskin sitakaan. Romanian ministeri piti kait

alunperin asemamme aivan toivottomana, sillä jo itsenäisyyspäivän jälkeisenä päivänä hän tuli luokseni tiedustelemaan, mitä me aiomme sitten tehdä, kun bolshevikit ovat vallanneet Suomen, muttaako sinne vai jaadaks tanne. Eras virkatoverini, joka kuuli keskustelun, sanoi jälkeinpäin, että tiedustelu on kokonaan ymmärrettävä niin, että romanialainen teki sen huolissaan omasta tulevaisuudestaan ja kohtalostaan.

Pohjoismaisten virkatoverien suhtautuminen tilanteeseen on ollut varsin kuvaavaa. Tanskalaisesta nyt ei kylläkään voi sanoa paljo mitään, sillä lähetystö on useita kuukausia ollut avustaja - varakonsulin hoidossa. Tullessaan kertoamaan minulle tanskalaisten keräyksestä hän samalla ilmoitti, ettei ^{hän} katso voivansa puolueettomuuskannan takia kuulua keräystoimikuntaan. Ruotsin v.a. asiainhoitaja on koettanut tehdä uskottavaksi, että hän toivoisi nyttemmin Sandlerin linjan voitettavan Ruotsissa. Muuten on kontakti sinnepäin ollut heikkoa. Norjan lähettilään toiminnasta hyväksemme olen jo aikaisemmin tehnyt selkoa. Hänelle oli tilanteen kehitys - kuten hän avoimesti myönsi - täydellinen yllätys, sillä hän uskoi Neuvostoliiton kaiken aikaa vain bluffaavan, vaikka minä esitinkin epäilyjäni. Minulle on sen jälkeen ollut sitä suurempi yllätys, että hän askeisten melko tiheiden tapaamisten jälkeen - saamiensa ohjeiden mukaisesti vaiko oma-alotteisesti, sitä en osaa sanoa - on viime jouluk. 6 p:sta lähtien lopettanut kaiken yhteyden kanssani. Hanen eristäytymisensä on mennyt niin pitkälle, että hän ei saapunut edes ruotsalaisten naisten tammi-kuun alkupäivinä Punaisen Ristimme hyväksi järjestämään juhlaan, lähetti vain terveisiä, että kun hän ei ole mennyt englantii-

laisten vastaaviin tilaisuuksiin ei hän katsonut voivansa saapua siihenkaan. Kuten sanottu, en tiedä oliko hän saanut tallaiset ohjeet. Mutta tiedän, että esim. Belgian ministeri on nimenomaan saanut ohjeet valttaa tarkasti kaikkia tilaisuuksia, jotka voivat asettaa Belgian puolueettomuuskannan epäilyksenalaiseksi. Ehkäpä tämä on sitä Oslon-valtioiden nykyistä yhteistystä.

Saksan suurlahetystön jäseniä en ole tavannut, sillä he viettävät varsin isoiloitua elämää. Eraan tuttavan kautta olen kuitenkin jatkuvasti kuullut suurlahetystöneuvos Meynenin mielialasta. Hänhan kreivi von der Goltzin joukkoihin kuuluneena ja palveltuaan sittemmin kolmisen vuotta Helsingissä lähetystösihteerinä esiintyi mielellään aikaisemmin Suomi-ystävänä. Tosin hänen suhteensa rajoittuivat etupaassa erinäisiin aristokraatti-piireihin eikä hän näytäkään pyrkineen syvemmin tutustumaan kansaamme ja sen oloihin. Sodan puhjettua hänen lausunnoissaan kuului vielä jotain ystävällisiä kaikuja menneiltä vuosilta, mutta nyttemmin hänen kantansa on kylmä ja virallinen, jossa tuntuu jopa aivan vihamielinen aanensavvy. Me olemme itse kaikkeen syy-paat, me olemme esiintyneet vihamielisesti 20 vuotta bolsheviik-keja ja 18 vuotta saksalaisia kohtaan, me olemme turhamaisessa ylpeydessä halunneet saada aanemme kuuluville kansainvälisissä kysymyksissä ymmärtämättä vaieta, me olemme etsineet hyviä suhteita Englantiin, me kieltäydymme tekemästä hyökkaamattomyysso-pimusta Saksan kanssa j.n.e. Sen sijaan että me olisimme tehneet kuten balttilaiset maat, olisivat meidän kaupunkimme ja kylämme vielä nytkin koskemattomina, nyt vie maan jälleenrakentaminen ainakin sata vuotta. Ehkäpä tohtori M. nyttemmin puhdas-

verisena natsina haluaa esiintyä Wilhelmstrasen uskollisena aani-
nitorvena arvellen, että hänen sanansa voivat hyvinkin joutua
minun korviini taikka sitten - mikä on yhtä luultavaa - niis-
sä paljastuu saksalaisten aareton katkeruus siitä, että me olem-
me paljastaneet heidän "mahtavan" liittolaisensa todellisen ar-
von ja merkityksen ja että sodan kautta Saksan kaikki laskel-
mat raaka-ym. tarpeiden saannista Neuvostoliitosta ovat petta-
neet.

Ministeri

Vilho Kassala

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 32

ASIA:

Buenos Airesissa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeriö Orosmaa

31/5 1940

Pal.

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o 488/55.

Buenos Airesi SSA 31 P:NÄ touko KUUTA 19

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 8/315 Pal. 1940		
16/8-40	No	L
KYSELY	USALTO	PERA
N 5	C 22	

Ulkosiaiministeriö L.L.

ASIA: Lähetysten raportti N°4/1940.

Lähetyste myötäliittää kunnioittaen Ulkosiaiministeriölle raporttinsa N°4/1940, joka sisältää: Muistiinpanoja reuhantekomme jälkeen.

Ministeri *Vilho Oksanen*

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ **ULKOASIAINMINISTERIÖ** Salainen.
RAPORTTI n:o 4/1940.

Buenos Airesi ssa 31 p:nä touko kuuta 1940

Asia: Muistiinpanoja rauhantekom-
me jälkeen.

No 2/315 Pal D. 1940.	
7/8-40	
RYHMÄ	OSASTO
5	C 32

Seuraavassa pyydän kunnioitteen vielä esittää eräitä sotamme koskevia muistiinpanoja.

Rauhantekoon takalainen lehdistö suhtautui varsin ymmärtäväisesti, sillä olihan selvää, ettemme yksin voineet jatkaa pidempään epätasaista taistelua. Samalla valitettiin rauhannehtojen kovuutta, jotka eivät olleet missään suhteessa menestykselliseen puolustukseemme. Julkisesti ja vielä yleisemmin yksityisesti kohdistettiin ankaraa arvostelua Skandinavian maihin, lähinnä Ruotsiin. Kritiikki oli niin kovaa, että Ruotsin uusi lähettiläs, Moskovan neuvottelujen ajalta tuttu ministeri Winther, joka saapui tänne maaliskuun lopussa, katsoi terpeelliseksi antaa lehdille laajan kommunikéen Ruotsin Suomelle antamasta avuste paranteakseen meensa esemää. Ja vielä aivan äskettäin hän kertoi minulle, että ulkoasiainministeriö Cantilo oli hänelle suoraan esittänyt ihmettelynsä siitä, ettei Ruotsi ollut julkisesti asettanut meitä auttamaan.

Ruotsin virallinen kantahan on tunnettu, mutta ministeri Wintherin puheista käy ilmi käsitys, joka, jos se lisäksi vastaa Ruotsin ulkoasiainministeriön kantaa yleensä, mitä ei voi tietenkään sanoa, osaltaan on omiensa sitä selittämään.

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Hän on nimittäin useaan otteeseen aluksi peitetympin myöhemmin aivan avoimesti lausunut epäilyksensä liittoutuneiden voitonmahdollisuuksista ja uskone Saksen voittoon. Viimeksi hän teki sen Norjan lähettilään läsnä ollessa.

On syytä panna merkille, että Suomen menettely on vain saksalaisessa ja saksalaisystävällisessä lehdistössä kohdannut arvostelua. Samaten vain aniharvat yksityiset ovat arvelleet, eikä sittenkin olisi ollut viisaampaa alistua syksyllä Neuvostoliiton vaatimuksiin kuin hyljätä ne, kun se kerran voi johtaa sotaan. Sellaisia mielipiteitä on esitetty m.m. tšekäläisen ruotsalaisen kolonian keskuudessa. Mutta, kuten sanottu, tällaiset mielipiteet ovat, sikäli kuin on voitu todeta, poikkeuksellisia. Sitä vastoin englantilaisissa piireissä on ollut sellaisia, jotka ovat lausuneet tyytymättömyytensä reuhanteon johdosta.

Parhaana todistuksena menettelymme oikeutuksesta on mielestäni se seikka, että olemme voittaneet puolustamalla vapauttamme koko sivistyneen maailman myötätunnon ja arvonnannon. Sen myöntää yksin tšekäläinen virallinen saksalainen lehtikin. Omasta puolestani olen myös saanut todeta tämän arvonnannon kohoamisen.

Lisäksi vielä seuraava pieni muistelu. Pari viikkoa sitten olin seurassa, jonka keskeisenä henkilönä oli Rensken suurlähettiläs Peyrouton, joka täältä askettiin siirrettiin Bukarestiin. Oli tietysti puhe sodasta ja kenraaleista. Tällöin lausui hra Peyrouton, että hyviä kenraaleja voi nykyisin olla paljonkin, mutta niiden joukossa on kuitenkin

vain kaksi neroa, nimittäin Weygend ja Mannerheim. Ainoa, jonka hän ranskalaisena asetti kuuluisen maanmiehensä rinnalle, oli meidän sotamarsalkkenne. Se oli harvinainen ja kaunis tunnustus.

Ministeri Kiias Oksanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 32

ASIA: _____

Buenos Airesissa olevan lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Orasmaa

31/5 1940.

Pal.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 9 / 316 Pal D. 1940.		
16/8 - 40	No	LAL
RYHMÄ	OSASTO	PA
S	C 32	

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o 484/56.

Buenos Airesi SSA 31 P:ÄÄ touko KUUTA 19 40.

VIITTAUS: N

P:ÄÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

UlkoasiainministeriöLLE

ASIA: Lahetyksen raportti n° 5/1940.

Lahetyks myötäliittaa kunnioittaen Ulko-
 asiainministeriölle raporttinsa N° 5, joka sisältää
 Saksan hyökkäys puolueettomia maita vastaan.

Ministeri Viljo Kasanen

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

Salainen.

RAPORTTI n:o 5/1940.

Buenos Airesi ssa 31 p:nä touko kuuta 1940.

Asia: Saksan hyökkäys puolueettomia
maita vastaan.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
No 9 / 316 Sal. 1940.	
16/8-40	No
OSASTO	C 32

Tanskan valtaus ja hyökkäys ensin Norjaa ja sitten viimeksi Hollantia, Belgiaa ja Luxemburgia vastaan on tuomittu ankarasti sekä Argentinan että Uruguayn lehdissä. Etenkin Belgian kohtalo, kun se toistamiseen neljannesvuosisadan kuluessa joutui kaikista sopimuksista ja juhlallisista lupauksista huolimatta vakivallan uhriksi, on taalla herättänyt sitä kohtaan yhtä lamminta myötätuntoa kuin inhoa hyökkääjää kohtaan. Norjasta monet henkilöt sekä virkatoverit että yksityiset lausivat minulle, että - ikävä sanoa - siinä Norja nyt sai palkansa siitä, ettei se suostunut laskemaan alueensa kautta Suomelle apujoukkoja.

On nähdäkseni tarpeetonta ruveta selostamaan yksityiskohtaisesti, mitä lehdet ovat näiden tapahtumain johdosta kirjoittaneet. On kuitenkin syytä mainita, että lehdistön saavy ei ole kuitenkaan nyt yhtä jakamattoman myötätuntoinen ja tuomitseva kuin meidän suhteemme. Näyttää siltä, että eraissa tapauksissa toimitusten oli helpompi ottaa asenne Neuvostoliiton

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kuin Saksan hyökkäyksen johdosta. Tämän huomioni myönsi m.m. Norjan ministeri oikeaksi.

Argentinan ja Uruguayn virallisesta suhtautumisesta näihin tapahtumiin on syytä mainita seuraavaa.

Johdonmukaisesti aikaisemman kantansa kanssa ei kumpikaan valtio tunnusta p.o. maiden väkivaltaista valtausta, minkä johdosta niiden lähettilaat, Tanskan myöskin, tunnustetaan edelleen jatkuvasti hallitustensa edustajiksi.

Mitä sitten ensinnakin Norjaan tulee, niin Argentinan hallitus myönsi sille lopuksi samoilla ehdoilla kuin Suomellekin 20.000 tonnia vehnää. Päätös tehtiin Norjan ministerin pyynnöstä, jonka hän teki vedoten Argentinan hallituksen Suomea koskevaan vastaavaan päätökseen. Argentinan hallituksen ensimmäinen asiaa koskeva asetus tuotti kuitenkin Norjan ministerille, joka oli toiminut kokonaan oma-alotteisesti, ikävän yllätyksen. Sen mukaan Argentinan hallitus suostui myymään Norjan hallitukselle sanotun vehnäämaran kahden vuoden maksuajalla. Melkoisesti hermostuneena ministeri Andvord kaantyi minunkin puoleeni tiedustellen meitä koskevan päätöksen sanamuotoa ja vastausten esityksien jälkeen hänen onnistui saada samat maksuehdot, mitkä meillekin oli myönnetty. +)

Belgiaa ja Hollantia kohdannut hyökkäys sai o-

+) Norjalle myönnettyä viljamaaraa koskevat asetukset poikkesivat muutenkin huomattavasti meidän asetuksestamme. Ensinnäkin niissä ei ollut muita perusteluja kuin maininta, että ne annetaan Norjan ministerin esityksestä. Toiseksi ne annettiin maatalousministeriön eikä ulkoasiainministeriön esittelystä, ja asetuksen allekirjoittivat tasavallan presidentin ja maatalousministerin ohella vain raha- ja ulkoministerit. Suomea koskevan asetuksen oli allekirjoittanut koko hallitus.

sakseen paljon enemmän huomiota takalaisten hallitusten taholta. Argentinan presidentti lähetti sekä Hollannin kuningattarelle että Belgian kuninkaalle sähkötervehdyksen, jotka ^{paitsi} osanottoilmausta sisälsivät toivomuksen, että nämä maat voittaisivat takaisin vapautensa ja riippumattomuutensa. Siis selvä kannanilmaisu Saksaa vastaan.

Sitten alkoi ensin Uruguayn ulkoasiainministeri Guani hommata amerikkalaisten maiden joukkoprotestia hyökkäyksen johdosta ja vahan sen jälkeen Argentinan ulkoasiainministeri Cantilo teki ehdotuksensa, että amerikkalaiset maat luopuisivat jyrkasta puolueettomuudestaan ja omaksuisivat Saksaan nähden "ei-sotaakayvan" maan asenteen, mikä olisi merkinnyt n.s. vihamielisen puolueettomuuskannan omaksumista.

Uruguayn ehdotus saavuttikin ennen pitkäaikaisten maiden kannatuksen. Colombia oli ehdottanut julkilausumaan lisättäväksi myös Norjan, mutta siitä luovuttiin sen vuoksi, että Englannin suorittama Norjan aluevesien miinoitus antoi Saksalle muodollisen aiheen hyökkäykseen, kuten takalaisen ulkoasiainministeriön lainopillinen neuvos, suurlahettilas Ruiz Moreno minulle selitti. Joku päivä sitten selitti Berliini kuitenkin, ettei Saksalle ole jätetty mitään tällaista protestia. Asianomaiset maat ovat tyytyneet julkaisemaan sen vain lehdissä, mutta pidattaytyneet jättämästä sitä Saksalle virallisesti. Epäilematta hiukan omituinen päätös asiassa. Aikanaan taalla puuhattiin samanlaista protestia myös Suomen asiassa, mutta kun se ei saanut kaikkien maiden yksimielistä kannatusta - Chile, Cuba ja Meksiko asettuivat vastaan -, niin se raukesi.

Argentinan ehdotus - eräät virkatoverit lausui-

vat siitä, että se oli tehty lähinnä sen johdosta, ettei koko kunnia lankeisi Uruguayn ulkoasiainministerille - ei alunperin saanut maiden maiden yleistä kannatusta m.m. Amerikan Yhdysvallat asettuivat sen suhteen epäilevälle kannalle. Tämän johdosta kerrottiin, että ulkoasiainministeri Cantilo oli luopunut ehdotuksestaan.

Koko kysymys sai melko omituisen kaanteen, kun senaatin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, natsisympatioistaan tunnettu senaattori Sanchez Sorondo +) kutsui valiokunnan kokoukseen pyytäen ulkoasiainministeriä tekemään sille selkoa tilanteesta. Kokouksen jälkeen valiokunnan puheenjohtaja antoi lehdille selostuksen, jonka mukaan valiokunta oli asettunut sille kannalle, ettei ole mitään syytä Argentinan luopua noudattamastaan puolueettomuuskannasta. Ulkoasiainministeri puolestaan selitti, ettei senaatin ulkoasiainvaliokunnalla ole päätösvaltaa maan ulkopoliitikassa ja että hän selosti sitä valiokunnalle vain kohdeltaisuudesta. Kun sitten takalaiset fascistipiirit järjestivät kaupungilla ulkoasiainministeriä vastaan kohdistetun mielenosoituksen, antoi sisäministeri sen johdosta julistuksen, jossa hän kehotti rauhallisuuteen, mutta samalla selitti, että hallituksen ulkopoliittikka pysyy entisellään. Se merkitsi ministeri Cantilon ehdotuksen virallista hautausta.

Syistä tähän hallituksen menettelyyn tarkemmin toisessa yhteydessä.

Ministeri *Luis O. Sosa*

+) T.k. 24 p:nä Argentinan kansallispaivan johdosta Tasavallan presidentin diplomaattikunnalle tarjoamalla päivällisillä sama senaattori S. istui pöydässä kahden europalaisen pienen maan lähettilään rouvan välissä ja selitti näille vuoronperään, että sodan seurauksena kaikki pikkuvaltiot havitetaan Euroopasta. Lausunto herätti kiusallista huomiota.

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: J

OSASTO: C 32

ASIA: _____

Buenos Airesissa olevan lähetystön rap. n:o 6

Ministeri Oramaa

15/6 1946

Pol

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 10 / 316 Pol D. 1940.		
16/8-40		
RYHMÄ		
5	C32	

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.
 KIRJELMÄ n:o 516/65.
 Buenos Airesi SSA 18 P: NÄ kesa KUUTA 19 40.
 VIITTAUS: N
 P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o
 VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LE

ASIA: Raportti n° 6/1940.

Lähetystö myötäliittää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n° 6/1940, joka sisältää Argentina ja sotaikäiset vallat.

Ministeri *Kiilo Oksanen*

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 6/1940.

Buenos Airesi ssa 15 p:nä kesä kuuta 1940.

Asia: Argentina ja sotaakayvat vallat.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
10/316	Sal	Salainen.
16/8-40		
RYHMÄ	OSASTO	
5	C 32	

Edellisessä raportissani tein selkoa siitä vaikutuksesta, jonka Saksan hyökkäys eräitä puolueettomia maita vastaan aiheutti Argentinassa ja muissa latinalais-amerikkalaisissa maissa. Samalla kerroin Argentinan ulkoasiainministerin ehdotuksesta amerikkalaisten maiden siirtymisestä tahanastiselta puolueettomuuskannalta ei sotaakayvan maan asenteeseen ja kuinka tästä suunnitelmasta sitten luovuttiin. Seuraavassa koetan lyhyesti esittää, mikä oli syynä tähän peräytymiseen sekä samalla kertoa, millainen tilanne nykyisin on. Siinä on nimittäin viime päivinä ollut havaittavissa melkoista jännittyneisyyttä.

Kuten sodan puhjettua lähettämässäni raportissa (n° 9/-39) mainitsin, oli suhtautuminen Argentinassa maan virallisesta puolueettomuuskannasta ja tiettyjen piirien, kuten osaksi upseeriston ja aristokratian, saksalaismyytatunnosta huolimatta huomattavasti liittolaisystävällinen. Voidaan sanoa, että yleinen mielipide on taalla nykyisin huomattavasti liittolaisystävällisempi kuin viime maailmansodan aikana. Mieliala on sota-takuukausien kuluessa pysynyt aina viime aikoihin asti suunnil-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

leen muuttumattomana, vaikka Saksan propaganda onkin uupumattomasti ja varoja säästämättä koettanut vaikuttaa päinvastaiseen suuntaan. Mutta viime päivinä on se sensijaan kaantynyt melkoisesti jyrkemmin saksalaisvastaiseksi.

Mitä liittolaismaihin tulee, niin niistä on Ranskalla paljon suurempi ja laajempi mystatunto kuin Englannilla. Tämä johtuu ranskalaisen sivistyksen saavuttamasta erinomaisen suuresta vaikutuksesta Argentinan henkiseen elämään. Sehän on niin oudolta kuin se kuulostaakin - paljon suurempi kuin vanhan emämaan Espanjan, "madre patrian", jollaisena sitä muistellaan sopivissa tilaisuuksissa vain juhlapuheissa. Englannin taloudellinen ote on taasen taalla niin luja ja voimakas, että se kaikesta sen maalle tuottamasta hyödystä ja siunauksesta huolimatta tunnetaan raskaana painona eikä sellaisenaan enää oikein miellyttävänä. Lisäksi taalla ei myöskään unohdeta, että Englanti on aikanaan ottanut haltuunsa Argentinan alueeseen aikaisemmin kuuluneet Falklandin eli Malvinin saaret. Se loukkaa argentalaisia tunteita, joka ei ole aivan vapaa imperialistisista vivahduksista. Saksa onkin taitavasti käyttänyt kysymystä propagandassaan eikä tuloksetta. On perustettu oikein järjestö ajamaan Malvinin saarten yhdistämistä Argentiinaan. Virallisestikin asiassa on menty niin pitkälle, että askettain maan postihallitus ilmoitti vastaanottavansa kirjeitä osoitteella Islas Malvinas, Argentina ja varustettuna kotimaisessa liikenteessä riitavilla postimerkeillä. ⁴⁾ Sotakuukausina

⁴⁾ Osoitukseksi siitä, kuinka huvittaviin tapauksiin tämä saarijupakka voi johtaa, mainittakoon seuraava esimerkki takalaisista englantilaisista kouluista, joissa opetetaan sekä Englannin että Argentinan maantietoa. Eraalla luokalla oli aamupaivalla Englannin maantiedetunti, jolloin opetettiin, että Falklandin saaret kuuluvat Englannille, mutta iltapäiväksi sattuneella Argentinan maantiedetunnilla opetettiin, että Malvinin saaret kuuluvat Argentalle.

Englannin kanssa käydyt neuvottelut erraistä liikehankinnoista osaltaan myös aiheuttivat tyytymättömyyttä, kun toiveet sodan tuottamasta hyödystä näyttivät siltäkin osalta raukeavan. Lopulta siinä kuitenkin päästiin yksimielisyyteen.

kaikesta huolimatta on täällä kuitenkin laajoja ja vaikutusvaltaisia piirejä, jotka ovat suopeita myös Englannille. Erinomaisen laajat liikesuhteetkin jo edellyttävät sitä. Mutta ennen kaikkea Argentinan, erttäinkin sen syvät rivit yhdistää Ranskaan ja Englantiin tietoisuus siitä, että ne taistelevat demokratian puolesta, jota ainakin periaatteena pidetään kaikista sen osaksi täällä tulleista loukkauksista huolimatta sekä virallisissa että laajoissa epävirallisissa piireissä edelleen pyhänä.

Hyökkäykset puolueettomia maita kohtaan nostattivat sitten mielialaa, kuten olen kertonut, Saksaa vastaan. Ja kun samalla oli käynyt selväksi, kuinka tehokkaalla tavalla Saksa näissä tapauksissa käytti valloitus suunnitelmien hyväksi n.s. "viidettä kolonaa", s.o. tässä tapauksessa asianomaisissa maissa olevien saksalaisten ja myös nykyiselle Saksalle myönteellisten aineiden apua, herätti se täälläkin pelkoa ja antoi aiheen suunnitelmalle luopua tähänasti seuratusta puolueettomuudesta, jotta olisi päästy käsiksi maalle vihamielisiin aineksiin.

Kaiken lisäksi saksalainen vedenalainen upotti erään argentinalaisen, puolueettoman maan satamaan matkalla olevan tavaralaivan. Paitsi sen aiheuttamaa yleistä suuttumusta se antoi Argentinan hallitukselle aiheen esittää Berlinissä ankarasävyisen protestin ja vaatimuksen laivan ja sen lastin korvauksesta, kuten oli tapahtunut eräissä vastaavissa tapauksissa viime maail-

mansodan aikana.

Kysymys "viidennesta kolonnasta", sikali kuin silla tarkoitetaan taalla olevien saksalaisten epalojaalia suhtautumista Argentiinaan, - kysymys on muuten ajankohtainen useissa takalaisissa maissa - oli taalla esilla jo viime vuonna, kuten olen aikanaan tiedoittanut. Silla kerralla eivat tutkimukset kuitenkaan tunnetuista syista tuoneet esille mitaan sitovia todistuksia esitettyjen syytosten ja epailysten oikeutuksesta. Ne eivat kuitenkaan ole tauonneet ja viime paivien tapahtumat ovat antaneet niille jalleen uutta vauhtia aiheuttaen pelkoa ja epavarmuutta laajoissa piireissa.

Kun maan lainsaadanto ei anna hallitukselle tarpeellisia valtuuksia valvoa jarjestysten ja sanomalehdiston esiintymista tallaisissa poikkeuksellisissa olosuhteissa, jatti hallitus sita koskevan poikkeuslakiesityksen kongressille. Natsit tervehtivat sen painovapautta rajoittavaa pykalaa tyydytyksella, silla epavirallisia saksalaisia ja niiden kanssa sympatisoivaa, vahapatista kommunistilehtea lukuunottamatta lehdet ovat enemman tai vahemman korostetusti liittolaismaitten puolella. Lehdisto itse samaten kuin kongressipiirit arvostelivat sita ankaresti eika edustajakamari sita hyväksynytkaan hallituksen ehdottamassa muodossa.

"Viidennen kolonnan" olemassaoloa ja sen merkitsemaa uhkaa ei tietenkaan kaikilla tahoilla tunnusteta oikeuteksi. Osoitukseksi siita, "ettei ole savua ilman tulta", mainitsen, etta esim. Brasilian suurlahettilas kertoi naina paivina erassa tilaisuudessa, kun yhdessa eraiden virkatoverien kanssa tiedustelimme siita hanen kasitystaan, maininneensa ulkoasiainminis-

teri Cantilolle, että suurin vaara Argentiinaa uhkaa Patagoniassa, joka on usein mainittu Saksan tavoitteiden kohteeksi, ei suinkaan mereltä vaan Chilen puolelta, jossa juuri sillä kohdalla on erittäin voimakas ja yhtenäinen saksalainen asutus. Etelä-Basilian suhteen ei hän pitänyt vaaraa läheskään yhtä suurena, sillä siellä on saksalaisten asumilla seuduilla nykyisin vahvat garnisoonit. Tilannetta Uruguayssa hän piti hyvinkin huolestuttavana. - Siitä tarkemmin erikseen.

Heraa kysymys, minkä vuoksi Argentinan hallitus eräissa olosuhteissa kuitenkin katsoi edullisemmaksi ilmoittaa edelleenkin pysyvänsä puolueettomuuskannassa, vastoin ulkoasiainministeri Cantilon suunnittelemaa siirtymistä ei-sotaakayvan maan asenteeseen.

Syyt ovat nähdakseni kahdenlaiset. Ensinnäkin puhtaasti sisäpoliittiset. Nykyinen presidentti on hallituskaudellaan koettanut palauttaa kansan luottamuksen hallitukseen pitämällä huolen siitä, että maassa suoritettavat vaalit toimitetaan rehellisesti. Seurauksena tästä menettelystä ovat edellisen hallituksen takana olleet oikeistopiirit, joiden avulla nykyinen presidentti valittiin toimeensa, menettäneet paljon vaikutusvallastaan vastustuspuolueille ja menettävät - jos suunta jatkuu - vielä enemminkin. Sillä taholla ei siis tämän takia olla tyytyväisiä nykyiseen hallitukseen. Eikä ole suinkaan puuttunut huhuja tyytymättömien aineiden liikehtimisestä. Kun nämä samat piirit ovat suureksi osaksi saksalaisittain orientoituneita ja niillä on vielä nykyisin enemmistö senaatissa, jolla on suurempi sananvalta ulkopoliittisissa asioissa kuin edustajakamarilla, on hallitus pakotettu ottamaan huomioon niiden kannan.

Toisena vaikuttimena on maan upseeriston mielipide. Upseeristo on ensinnakin sisäpoliittisesti ^{lahella} oikeistoa ja toiseksi se on huomattavalta enemmistöltään saksalaismielinen eikä niin ollen näe mielellään, että hallitus omaksuisi ulkopoliittikassaan saksalaisvihamielisen suunnan. Italian yhdyttyä sotaan, on akselivaltojen kannatus näissä piireissä vain vahvistunut. Se pakottaa hallituksen olemaan erittäin varovaisen ulkopoliittisessa suhtautumisessaan, sillä muussa tapauksessa tyytymättömät ainekset voivat helposti ryhtyä oma-aloitteeseen toimintaan. Onhan kysymys vallankumouksien maanosasta.

Nämä seikat huomioon ottaen en usko, että Argentina tulisi huolimatta liittolaisystävällisestä yleisestä mielipiteestä luopumaan puolueettomuuskannastaan tuskinpa siinäkään tapauksessa, että se veisi amerikkalaisen rintaman hajoamiseen. Askeinen yritys ja sen antamat kokemukset osoittavat sen kyllin selvästi.

Ministeri

Liisa Oksanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 32

ASIA: _____

Buenos Airesissa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Orasmaa

21/8 1940

ULKOASIAINMINISTERIÖ

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ: 11/316 Pal D. H. 40

KIRJELMÄ n:o 613/58.

Buenos Airesi SSA 22 P:NÄ elo KUUTA 19. 40

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

9/12-40	U. H.
5	Czy

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n° 7/1940.

Lähetystä mystaliittaa kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n° 7/1940, joka sisältää Havannan konferenssi ja Argentina.

Ministeri *Luis O. Rosales*

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7/1940.

Buenos Airesi ssa 21 p:nä elo kuuta 1940

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
11 / 316 Pal 0. 1940		
9/2 - 40	Ne	Litt.
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C32	

Asia: Havannan konferenssi ja Argentina.

Ulkoasiainministeriö on aikanaan saanut toiselta taholta asianmukaisen selostuksen Havannassa pidetystä uudesta, yleisamerikkalaisesta konferenssista ja siellä tehdyistä päätöksistä. Minun ei niin muodoin tarvitse niihin sellaisenaan tarkemmin puuttua.

Rajoitun sen vuoksi lyhyesti selostamaan Argentinan asennetta, etenkin kun Argentinan kanta näytti melkoisesti poikkeavan konferenssin kutsujamaan, Amerikan Yhdysvaltain suunnitelmista.

Olen tahallani lykannyt tämän selostukseni lähettämistä, sillä keskustelu konferenssista on sekä taalla että lähimmässä naapurimaassa Uruguayssa jatkunut edelleen melkoisen vilkkaana. Argentinassa ollaan yleisesti tyytyväisiä siihen yksimielisyyteen, millä konferenssin päätöksistä sovittiin samaten kuin siihen huomattavaan osaan, jota Argentinan valtuuskunta siellä näytteli. Niinpä valtuuskunnan johtajalle suunnitellaankin kansalaisten taholta oikein poikkeuksellisen juhlallista vastaanottoa.

Vaikkakin Konferenssin kutsu heratti taalla yleis-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ta tyytyväisyyttä, suhtautui Argentina samaten kuin useat muut tämän pallonpuoliskon maat siihen virallisesti melkoisen pidattavasti. Ensinnakin nämä maat, Paraguayta lukuunottamatta, eivät lähettäneet Havannaan ulkoasiainministereitaan, vaikka nimenomaan oli kyseessä amerikkalaisten maiden ulkoasiainministerien konferenssi. Tietysti tämä poisjääminen voidaan selittää johtuvan kriittillisestä kansainvälisestä tilanteesta, mutta yksinpä matkavalmistuksia tehtiin niin hitaasti, että esim. Argentinan ja Uruguayn edustajat saapuivat perille vasta konferenssin avajaisten jälkeen. Tämä tapahtuu poikkeuksellisissa olosuhteissa pidetyn konferenssin yhteydessä ja lentoliikenteen sikakaudella!

Edelleen konferenssin tarkoitukseen ja siinä tuleviin kysymyksiin suhtauduttiin sekä virallisesti että osittain epävirallisestikin ei vain pidattavasti vaan jopa vastustavasti. Tämä koskee erittäinkin Amerikan Yhdysvaltain taloudellista kartellisuunnitelmaa, joka ei sitten enää siinä muodossa tullutkaan esille. Argentinan vaikutusvaltainen maatalousjärjestö asettui sen suhteen jyrkästi vastustavalle kannalle. Ja keskustellessani asiasta ulkoasiainministeriön alivaltiosihteeri Gachen kanssa kävi selville, että Argentina ei tule tallaiseen holhooja politiikkaan, mitä se asiallisesti olisi merkinnyt, suostumaan. Kun Amerikan Yhdysvallat sitten esittivät ehdotuksensa Amerikassa sijaitsevien sotaakavvien maiden kolonioiden vastaisesta kohtalosta, Argentina teki heti reservationsa Malvinin saarten ja arktisten maiden suhteen pysyen loppuun saakka jyrkästi vaatimuksessaan, että nämä kysymykset ovat eroitettavat kasiteltavasta ehdotuksesta.

Viela on syytä mainita, että Argentinan valtuus-

kunnan lahtiessa ulkoasiainministeri Cantilo samaten kuin valtuuskunnan johtaja, tohtori Melo selittivat, että Argentina ei tule allekirjoittamaan mitään sopimusta, vaan tyytyy julkilausumaan. Ollessani heinakuun alussa Montevideossa käymässä sain sen käsityksen, että siellä pantiin erikoisia toiveita yhteisen puolustusksymyksen käsittelyyn, mutta yleensä oltiin Argentinan kanssa samalla kannalla, että ei olisi mentävä mihinkään sopimukseen.

Kysymys suhtautumisesta europalaisten valtioiden siirtomaihin muodostui lopulta konferenssin keskeisimmäksi. Amerikan Yhdysvallat olivat niiden suhteen alkuaan toisella kannalla kuin konferenssin hyväksymä sopimus, kun Argentinan ajama itsemaaramisoikeus p.o. siirtomaille tuli konferenssin lopulliseksi päätökseksi. Tästä huomautti takalaisen ulkoasiainministerin lainopillinen neuvos, suurlahettilas Ruiz Moreno minulle, että Yhdysvallat olisivat kyllä saaneet puolelleen konferenssin enemmistön, mutta että ne mieluummin peraytyivät kannaltaan kun saivat Argentinan suostumaan sopimukseen ja saatiin siten aikaan yksimielinen päätös.

Kuten jo alussa mainitsin on tämä Argentinan saavuttama periaatteellinen voitto herättänyt taalla tyytyväisyyttä. Ei ole kuitenkaan puuttunut arvosteluja. Niissa on huomautettu, että niin johdonmukainen kuin Argentinan kanta onkin, voi se tassa tapauksessa johtaa toisellaiseen tulokseen, kuin mihin-ka konferenssissa tahdottiin tulla, sillä sopivalla agitatiolla jokin siirtomaa voi esimerkiksi aanestaa liittymisensa johonkin ei-toivottavaan valtioon. Samaten on Montevideon lehdissa myrkyllisesti huomautettu, että senke vuoksi Argentina vaati Mal-

vinin saaret poikkeusasemaan, kun se tiesi, että se ei saisi siellä Argentiinaan liittymisen puolesta tuskin ainoatakaan aanta! Me nähdäkseen voimme olla tyytyväisiä siihen, että kansojen itsensäraamisoikeutta ei unohdeta ja että se lyötiin kiinni näin merkittävassa kansainvälisessä asiakirjassa. Kunpa siitä sitten taalla pidettäisiin kiinni seurauksia pelkaamatta.

Argentinan esiintymisen ymmärtämiseksi on muistettava, että se Havannassa, samaten kuin Liman konferenssissa 1938, koetti välttää kaikkia toimenpiteitä, jotka ovat omiansa nyt ja vastaisuudessa vaikeuttamaan sen kaupallisia suhteita Euroopan maihin. Kun sen viennistä normaalina vuosina lähes 80% menee Eurooppaan ymmärtää, että se on arka suhteistaan. Virkatoverien kesken on kyllä sikali oudoksuttu Argentinan asennetta, kun ulkoasianministeri Cantilo olisi jo ollut valmis siirtymään tähänastiselta puolueettomuuskannalta ei-sotaakayvan maan asenteseen. Mutta sen lisäksi mitä tasta kysymyksestä jo aikaisemmin olen lausunut, on lisattava, että sodan lopputulos näyttää Ranskan sortumisen johdosta kokolailla toiselta kuin toukokuussa, mikä tietysti otetaan taalla tarkasti huomioon sitakin suuremmalla syyllä, kun Amerikan Yhdysvaltain holhousyrytyksiin ei taalla suhtauduta erikoisen lämpimin tuntein.

Ministeri Liilo Pasunas

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 32

ASIA:

Buenos Airesissä olevan lähetystön raportti n:o 8

Ministeri Orasmaa

21/10 1940

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

SIAINMINIST

12 1316 Sal D. 1940

KIRJELMÄ n:o 614/89.

Buenos Airesi SSA 22 P:NÄ elo KUUTA 19 40.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

9/12-40

OSASTO

Litt.

ASIA

5 C32

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n° 8/1940.

Lahetysta myötäliittää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n° 8/1940, joka sisältää Keskustelu Brasilian suurlahettilaan kanssa.

Ministeri

Liito Ojamaa

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

MINISTERIÖ

Salainen.

RAPORTTI n:o 8/1940.

12 3/6 Pal D. 40

Buenos Airesi ssa 21 p:nä elo kuuta 1940 9/2-40

Liitt.

Asia: Keskustelu Brasilian suur-
lahettilaan kanssa.

5	C32
---	-----

Minulla oli askettain tilaisuus pitkäkseen keskusteluun Brasilian takalaisen suurlahettilaan Rodrigues Alvesin kanssa. Hän on takalaisen diplomaattikunnan huomatuimpia jäseniä. Ollen taalla jo toista kertaa maansa suurlahettilaana ja toimittuaan tana valiaikenakin taalla useita vuosia n.s. Chacon-konferenssissa Brasilian valtuuskunnan johtajana hän tuntee erinomaisesti paikallisen tilanteen. Lisäksi hän on niita harvoja etela-amerikkalaisia lähetystöpaallikoita, jotka edes jonkunverran tuntevat myöskin eurooppalaisia oloja. Hän oli m.m. maailman sodan paattymassa parisen vuotta lahettilaana Tukholmassa ja kertoo hyvin muistavansa sotamarsalkka Mannerheimin valtionhoitajana tekeman vierailun Tukholmassa. Vaikkakin hän samaten kuin hanen rouvansa esiintyvät liittolaisystävina, luulen kuitenkin, että hän itse todellisuudessa on myötätuntoinen totalitaarisille maille. Kun hän keskustelumme kuluessa kosketteli myös meidän asemaamme sekä tilannetta Euroopassa yleensä, selostan keskusteluumme ta-
kaläisiä mielialoja kuvaavana seuraavassa.

Olin kyllä tavannut suurlahettilas Rodrigues

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriöille.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Alvesin eräitä kertoja sotamme aikana ja sen jälkeen hänen osoittamatta mitään sanottavaa kiinnostusta taisteluunne. Tällä kerralla hän välittömästi lausui, että olimme menetelleet erittäin viisaasti tehdessämme rauhan huolimatta erailta tahoilta tehdyistä yrityksistä saada meidät jatkamaan taistelua. Hän lausui siinä näkevansa myös Ruotsin kuninkaan myötävaikutusta, jonka hallitsijaominaisuudet hän arvioi erittäin korkealle. Hän tiedusteli erikoisesti sodanjälkeisiä suhteitamme Saksaan. Mainitsin silloin hänelle niistä esimerkkinä, että Saksa oli kutsunut vaikeasti haavottuneita upseereitamme ja sotilaitamme samaan erikoishoitoa. Tieto näytti häntä erikoisesti kiinnostavan. Hän kasitti hyvin tilantemme arkaluontoisuuden ja lausui, että asemamme Saksan ja Neuvostoliiton välissä ei ole ainoastaan vaarallinen vaan jopa hervittävä. Edelleen hän tiedusteli, olivatko Amerikan Yhdysvallat antaneet meille aseita. Kun minulla ei ollut asiasta tarkempia tietoja, vastasin sen mukaisesti, mihin hän itse varovaisesti lisäsi epäilevansa Yhdysvaltain halua auttaa meitä.

Sotatilanteesta hän oli sitä mieltä, että Saksa voi ilmeisesti melkoisen helposti panna Suurbritannian saaret raunioiksi etenkin kun ne eivät ole pinta-alaltaan varsin laajat. Se ei kuitenkaan hänen käsityksensä mukaan merkitse sodan päättymistä, sillä Englanti tulee varmaan jatkamaan sitä Kanadasta käsin. Seurauksena on yleinen nälänhätä Euroopassa.

Tilannetta Balkanilla hän piti vielä epäselvänä, mutta hän lasi mahdollisuuteen, että Japani asettuisi Neuvostoliittoa vastaan. Huomautettuani, että Japani kasittaakseni haluaa ensi sijassa varmistaa asemansa etelässä Ranskan Indokii-

nan ja Hollannin Intian suhteen ja että japanilaiset eivät tiettavasti siedä Siperian ilmastoa, mikä vähentää heidän kiinnostustaan sillä suunnalla, myönsi hän epäilykseni oikeutetuksi.

Virkatovereitten keskuudessa arvostellaan tilannetta ^{yleensä} joko paikallisten nakskohtien valossa tai tunteitten perusteella. Niinpa esim. Norjen ja Hollannin lähettiläille Saksa on paljon pahempi ja vaarallisempi vihollinen kuin Neuvostoliitto. Kun olen erinäisissä tapauksissa huomauttanut, että entä jos tämän mielettömän sodan tuloksena lopuksi Saksa on lyty, Englanti aivan naantynyt ja Neuvostoliitto on ainoa, jonka sotilaallinen voima on jotakuinkin koskematon, mikä on siinä tapauksessa Europan kohtalo, on sattunut, että virkatoverit ovat vastanneet, että he eivät ole tulleet tilannetta katselleeksi tältä kannalta! Kerroin tasta myös suurlahettilas Rodrigues Alvesille, joka oli kanssani samaa mieltä, että tassa valossa katsottuna ei yksin Europan vaan vieläpä koko maailman tulevaisuus näytaa erinomaisen synkalta.

Ministeri

Liis Oksanen

W

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 32

ASIA:

Buenos Airesissa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministeri Orasmaa

6/9 1940.

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 14/316 Sal D. 1940

KIRJELMÄ n:o 648/99

Buenos Airesi SSA 6 P:NÄ SYYS KUUTA 19 40

VIITTAUS: N 5 C 32

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Itämerenmaiden valtaus.

Lahetysta mystaliittaa kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n° 9/1940, joka sisältää Itämerenmaiden valtaus.

Ministeri Vilho Pesonen

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 9/1940.

Buenos Airesi ssa 6 p:nä SYYS kuuta 1940.

Asia: Itämerenmaiden valtaus.

14	316	Sal	70
27/12-40	...		
RYHMÄ	OSA
5	C	J	2

Kuten aikanaan saikkeitse tiedoitin Ulkoasiainministeriölle, protestoivat Latvian asiainhoitaja ja Liettuan lähettilas Neuvostoliiton toimeenpaneman valtauksen johdosta virallisesti sekä taalla että Rio de Janeirossa, jälkimäinen lisäksi vielä Montevideossa. Virolla on taalla ainoastaan kunniakonsulinviraston sihteerina toimiva varakonsuli, joka esitti suullisesti vastalauseensa ulkoasiainministeriössä.

Argentinan hallitus vastasi naihin vastausenootteihin kasittelevansa niita kaikella mahdollisella huomaavaisuudella, mika vastaus oli sama kuin viime syksynä Puolan lähettiläälle annettu. Brasilian hallitus vastasi ottavansa huomioon sille esitetyn vastalauseen. Uruguayn hallituksen vastaus te en tunne, mutta edellytan sen olevan samansuuntaisen, koska Latvian asiainhoitajaa, joka siellä ei edes ole akreditoitu, viranomaiset hanen askettain Montevideossa kaydessaan kohtelivat virallisena edustajana. Paaasia naissa vastauksissa, kuten takaläi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sen ministeriön lainopillinen neuvos minulle huomautti, ei ole itse sanamuoto, vaan se, että ne ovat osoitetut asianomaisille henkilöille heidän ominaisuudessaan maansa virallisina edustajina, jollaisina heidät siis tulleen edelleenkin tunnustamaan.

Tapahtumain kehitys Itamerenmaissa oli kaikesta huolimatta maiden maiden edustajille ilmeisesti odottamaton. Se on ainakin minun vaikutelmani keskusteluistani heidän kanssaan.

Latvian asiansihteeri Olins oli nimittäin kaiken aikaa siinä uskossa, että hänen maansa ei menisi myönnytyksissä syksyistä sopimusta pidemmälle ja että Latvia viime tingassa asettaisi vastarintaan. Tähän viittasi myös eräs Ulmanis'in kevaallinen puhe. Ja omasta puolestaan hän oli tällä kannalla ja sen hän kertoi myös peittelemättä esittäneensä hallitukselleen. Vielä kun professori Kirchenstein, jonka hän sanoi tuntevansa henkilökohtaisesti, muodosti sen hallituksen, joka luovutti maan bosheveikeille, hänellä oli toivonkipinä, ettei kaikkia olisi vielä oltu menetetty. Kun hän sitten sai tiedon, että vanha hallitus oli ennen eroaan asettanut lähetysten käytettäväksi varat vuoden loppuun asti, osoitti se, että tilanne oli Riassa arvosteltu huolestuttavaksi. Myöhemmin hän sai tietää, että Ulmanis'in hallitus oli aikanaan kaiken varalta maarannyt ensisijassa ministeri Zarins'in Lontoossa ja hänen jälkeensä ministeri Bilmanis'in Washingtonissa Latvian asioiden johtajaksi.

Olins on ollut hyvin masentunut ja katkera tapahtuneen ratkaisun johdosta. Mutta kuvaavaa on, että hänen näyttää olevan myös vaikeata sulattaa sitä, että meidän kohtalomme muodostuisi toisenlaiseksi kuin Itamerenmaiden. Eikä hän ole malttanut olla toistamatta tunnettuja moitteita meidän skandi-

navisesta suuntautumisestamme ja haluttomuudestamme olla kiinteassa yhteistyössä heidän kanssaan aina sotilasliittoa myöten.

Liettuan lahettiläs Grauzinis, joka tuli tänne vuosi sitten Roomasta, missä hän oli ollut seitsemän vuotta maansa edustajana Vatikaanissa, ei ole - yhtä vähän kuin hänen edeltajansa Aukstuoliskaan - ollut yhtä pirtea ja tehtävistään yhtä kiinnostunut kuin heidän latvialainen virketoverinsa. Ministeri Grauzinis oli kaiken aikaa syksyisen sopimuksen ja Vilnan luovutuksen johdosta, samaten kuin Aukstuoliskin, joka niihin aikoihin palasi taalta Kaunasiin, mitä tyytyväisin ja optimistisin tilanteen vastaisen kehityksen suhteen. Ja tätä optimismia jatkui vielä pitkälle kuluvaan vuoteen. Hänen mielialalleen kuvaavaa oli, että meidän sotamme ei hanta erikoisemmin kiinnostanut ja kun me olimme tehneet rauhan, hän vakavissaan lausui minulle, että me olimme taistelleet ja karsineet turhan takia. Valtauksen tapahtuttua hän oli alkuaan ymmällä ja epätietoinen siitä, mitä piti tehdä, protestoidako viivyttelämättä, kuten Latvian asuinhoitaja teki, vaiko odottaa. Vasta saatuaan ohjeita Roomassa olevalta virkaveljeltään hän esitti vastalauseensa, mutta se oli muodoltaan paljon laimeampi kuin Olinsin.

Lehdistä omisti asialle huomiota etenkin uutisosastoissa. Artikkeleissa tapahtunutta valtausta kasiteltiin yleisesti uuden venäläisen imperialismin ilmiönä, josta lehdistä yhdessä Bessarabian valtauksen kanssa on taalla kirjoittanut varsin paljon ja minkä ilmiön se katsoo ennenpitkää voivan muodostua vakavaksi vaaraksi Berlinille. Poikkeuksen lehtien yleisestä sävyttä teki vain vasemmistoporvarillinen "Noticias Graficas". Artikkelin kirjoittaja on muuan espanjalainen tasavaltalainen sanoma-

lehtimies (José Venegas), joka on tunnettu kommunistimystatunostaan. Hän lausui, että Itämerenmaiden samaten kuin Suomenkin muodostaminen itsenäisiksi valtioiksi, oli suuri erehdys, koska se rikkoi Saksan ja Venäjän välisen tasa-arvoisen Itämerellä ja luovutti sen Saksalle. On luonnollista, että Moskovan hallitus, joka on nyt luonteeltaan enemmän venäläinen kuin vallankumouksellinen ja joka siten tuntee tämän menetyksen voimakkaammin kuin 1920, käyttää tilaisuutta hyväkseen. Kirjoittaja sanoo, että hänellä ei ole todistuksia siitä, että suoritettu väkivalta olisi vaarentanut maiden maiden yleisen mielipitteen. Mutta se voidaan sanoa, että bolshevikit, joita yleensä syytetään raukkoudesta, ovat menettelyssään osoittautuneet paljon lempeämmiksi kuin Saksa esim. Norjan valtauksessa. Toiseen suuntaan kirjoitti elokuun puolella suuri La Prensa-lehti, joka erinomaisen ankaresti tuomitsi Neuvostoliiton käyttämät menetelmät pakottaessaan vallattujen maiden laivoja saapumaan Muurmanskiin, kysymys, joka eräissa etelä-amerikkalaisissa satamissa esiintulleiden tapausten johdosta oli ajankohtainen.

Mainitsen vielä keskustelustani Ranskan uuden suurlahettilaan Tripier'n kanssa. Hän tuli tänne jotenkin suoraan - / ^{eräitä} Luxemburgissa vietettyjä kuukausia lukuunottamatta - Riista, jossa hän oli ollut yhtämittaa yhdeksän vuotta. Hän tuntee siis sikalaiset olot erittäin hyvin. Se mitä hänellä oli sanottavaa ei ole suinkaan Ministeriölle ^{tuntematonta}, mutta mainitsen siitä kuitenkin historiallisina yksityiskohtina, kuten hän kertomiaan nimitti, seuraavaa. Hän valitti erikoisesti latvialaisten ja virolaisten kesken vallitsevaa epäsopua. Ulkoasiainministeri Munters, vaikkakin Virossa syntyneenä ja alkuaan

vapaussotien aikana virolaisissa joukoissa palvelleena, ei voinut sietää virolaisia. Munters meni virolaisvastenmielisyydessään niin pitkälle, että viime syksyllisten neuvottelujen aikana ei hän katsonut protokollasyistä voivansa mennä tapaamaan ulkoasiainministeri Selteria, joka kulki Moskovaan Riian kautta, ennen kuin hänen kolmannella poikkeuksellaan Riassa. Ulmanis ei taa-
sen salannut Patsia kohtaan tuntemansa vastenmielisyyttä lähinnä sen takia, että Patsi oli hänestä liiaksi demokraatti.

Mitä erikoisesti latvialaisten vastaiseen toimintaan tulee, niin mainitsi Olins siitä, että ministeri Bilmanis oli Washingtonissa tunnustellut kansallisen komitean muodostamisen mahdollisuutta, mutta että viranomaiset eivät ole taipuvaisia antamaan suostumustaan siihen.

Ministeri

Liiis Oksanen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 32

ASIA: 2

Buenos Airesissä olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Oramas

6/7 1940.

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

15/3/6 Lat D. 1940

KIRJELMÄ n:o 649/100.

Buenos Airesi SSA 6 P:NÄ SVYS KUUTA 1940.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

UlkoasiainministeriöLLE

ASIA: Raportti n° 10/1940.

Lähetystö myötäliittää kunnioittaen Ulko-
asiainministeriölle raporttinsa n° 10/1940, joka sisältää
Argentinan askettainen hallituspula.

Ministeri

Riis Ojasmaa

Buenos Airesi SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10/1940.

Buenos Airesi ssa 6 p:nä syys kuuta 1940.

Asia: Argentinan askettainen hallituspula

15	3/6	Pal	10	40
27/12	-40			
		OSASTO		
5		C 32		

Kansainvalisten tietotoimistojen lähettämien tietojen lisäksi katson tarpeelliseksi selostaa hiukan tarkemmin Argentinan askeista hallituspulaa. Ensinnakin se oli täydellinen, mikä tällaisissa presidenttihalituksien maissa kesken presidentinvaltakautta on melko harvinainen ilmiö. Toiseksi se uhkasi johtaa myös presidenttipulaan, mikä osoittaa tilanteen poikkeuksellista vakavuutta.

Kulunut vuosi ei ^{ole} ollut mikaan onnellinen presidentti Ortizin hallitukselle. Sota painaa leimansa maan talouteen, jonka on erinomaisen vaikeata mukautua tilanteen vaatimuksiin, kun on totuttu käyttämään varoja hyvinkin auliisti ja nyt pitäisi tulojen vähentyessä supistaa menoja, samalla kun työttämyyshuolto ja ylimääräiset varustusmenot - yksin jälkimäiset 1.200 milj. pesoa - kysyvät suuria summia. Lisäksi vuoden vehnasato oli heikko, maissisato taas ylenäärin runsas, joten sille samaten kuin monille karjataloustuotteille on ollut vaikeata löytää menekkiä yhä useampien eurooppalaisten markkinoiden sulkeutuessa Argentinan vienniltä. Suuret tuivat ovat aiheutta-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

neet useaan otteeseen suuria vahinkoja. Sitapaitsi hallitus on ollut pakoitettu erottamaan kolmen maakunnan - niiden joukossa maan suurimman Buenos Airesin maakunnan - maakuntahallitukset ja ottamaan ne keskushallituksen valittaman johdon alaisiksi. Kaiken lisäksi tuli presidentin puolison kuolema ja hänen oma sairautensa (pitkälle kehittynyt sokeritauti), joka paheni siinä määrin, että hän uskoi heinakuun alussa hallituksen johdon valiaikaisesti varapresidentti Castillolle.

Jo tällöin oli liikkeella huhuja, joiden mukaan presidentti Ortiz ottaisi pitkähen loman ja varapresidentti Castillo muodostaisi oman hallituksensa. Ne piirit, jotka eivät olleet erikoisemmin tyytyväisiä nykyisen hallituksen suuntaan, kun se pyrkimällä rehellisiin vaaleihin, auttoi vastustuspuolueita valtaan, kannattivat tätä suunnitelmaa. Siitä ei kuitenkaan tullut mitään. Sitten paljastettiin erään sotalaitoksen tarpeeksi tapahtuneen mashankinnan yhteydessä tapahtuneet suuret vaarinkäytökset, joihin oli sekaantunut m.m. eräitä nykyisiä ja entisiä kamarin jäseniä, vieläpä kamarin askeinen puhemies ja budjettivaliokunnan puheenjohtaja. Se koski läheisesti myös silloista sotaministeriä, jonka aikana p.o. kauppa lopullisesti päätettiin. Senaatin tutkijalautakunnan mietintö oli erittäin raskauttava ja kun senaatti vielä paatti lähettää asian edustajakamarille oikeudellisia toimenpiteitä varten, ei hallituspulaa enää voitu valttaa. Se sai kuitenkin odottamattoman kaanteen, kun presidentti Ortiz katsoi senaatin mietinnässä esitetyn moitteen kohdistuvan myös itseensä, minkä johdosta hän pyysi kongressilta vapautusta presidentin toimesta.

Sivullisesta tuntui, että tata juttua yritettiin kahdella eri taholla käyttää myöskin poliittisiin tarkoituksiin. Senaatin tutkijakomissionin sosialistiselle puheenjohtajalle ei suinkaan ollut vastenmielistä paljastaa erittäin huomattujen oikeistopolitiikkojen ja johtavien sotilashenkilöiden osuus tässä havaistysjutussa ja oikeisto puolestaan oli tyytyväinen, kun siihen sekaantui myös heille epämieluisen sotaministeri. On huomattava, että tässä maassa sotaministeri on sisäpoliittisesti erinomaisen tärkeä henkilö, sillä hänestä riippuu suuressa määrin armeijan uskollisuus hallitukselle. Voidaankin nimittäin sanoa, että armeijalla on taalla ehkä enemmän sisä- kuin puolustuspoliittinen merkitys. Ulkomaisen vihollisenhan takia ei näissä maissa tähänasti ole tarvittu suurta ja voimakasta puolustuslaitosta, mutta se on tarpeen, joko hallituksen tukena taikka kukistamaan itselleen epämieluisa hallitus.

Tilanteen teki hyvin epämaaraiseksi ensinnakin tiedot presidentin terveyden tilasta, jonka kerrottiin olevan varsin huonon. Sanottiin hänen menettäneen näin toisesta silmästään ja että hänen tilansa oli muutenkin huonontunut. Kerrottiin lisäksi, että eräät tunnetut oikeistolais- ja saksalaismieliset kenraalit suunnittelivat valtaannousua. Tästä mainitsi minulle m.m. Brasilian suurlahettilas, joka omana mielipiteenään lausui, että varapresidentti Castillo kyllä osaa hoitaa kenraalit eikä päästä valtaa luisumaan kasistansa. Nämä suunnitelmat raukesivat jos senkin takia, että kaksi näistä vallantavoittelijakenraaleista oli sekaantunut pahasti edellaselostettuun skandaaliin vaikuttamalla arvovallallaan valtiolle taloudellisesti epäedullisen oston hyväksi.

Presidentti Ortizille hänen eronpyyntensä muodostui lopuksi loistavaksi luottamuslauseeksi. Yleinen opinioni oli hänelle erinomaisen suopea, koska katsottiin hänen pyrkineen rehellisesti pelauttamaan maassa perustuslainmukaiset takeet. Siten hänellä oli molempien vastustuspuolueitten, radikaalien ja sosialistien kannatus. Ulkopolitiikallaan, jolla kaikesta virallisesta puolueettomuudesta ja haperoinnista huolimatta oli kuitenkin liittolaisystävällinen leima, hän oli saanut kaikkien natsi- ja fascistivastaisten aineiden kannatuksen. Maissa olosuhteissa hänen omat puolueensa eivät katsoneet voitavansa ryhtyä hanta kaatamaan. Kongressin päätös oli myös senmukainen. Se hylkasi eroanomuksen kaikilla aseinilla yhtä vastaan.

Presidentin asema oli siten pelastettu. Mutta vaikkakaan hän ei ollut eroanomuksessaan viitannut sairautensa, oli hänen terveyden tilansa sellainen, ettei toistaiseksi voinut olla kysymystäkään hänen paluustaan hallituksensa johtoon. Maissa olosuhteissa oli selvää, että hallitus ei voinut jaada paikoilleen ja se erosi kokonaisuudessaan. Presidentti valtuutti heti varapresidentti Castillon toimeenpanevan vallan haltijana muodostamaan uuden hallituksen.

Vanhan hallituksen eroa ei erikoisemmin valitettu, sillä katsotaan yleisesti, että presidentti Ortiz ei ollut erikoisemmin onnistunut työtovereita valitessaan. Etenkin rahaministeri oli osoittautunut erittäin heikoksi. Hänen kykenemättömyytensä kävi varsinkin kuluvana vuonna yhä ilmeisemmäksi. Eras taikalaisen yliopiston tiedekuntain dekaaneista valitti askettain minulle, että esim. yliopiston kuluvan vuoden budjetti on yhä

vielä vahvistamatta. Ja ensi vuoden talousarvioehdotus, joka olisi ollut jätettävä kongressille toukokuussa, jai perintönä hänen seuraajalleen.

Ulkoasiainministeri Cantilo ei myöskään taysin lunastanut niita toiveita, joita haneen asetettiin. Kieltamatta han sai aikaan hyvin toivotun laukeamisen Argentinan suhteissa naapurimaihin. Se perintö, minka han tassa suhteessa sai edeltajaltaan Saavedra Lamasilta, ei suinkaan ollut mieluisa hoidettava. Sita suuremmaksi on hänen ansionsa ja merkityksensa tassa suhteessa arvioitava. Mutta sota-aikana han osoittautui otteeseen epävarmaksi ja lopuksi han sai, kuten aikaisemmin olen kertonut, luopua omaksumastaan suunnitelmasta Argentinan ja amerikkalaisten maiden kannan tarkemmaksi maarittelyksi sotaakavien maiden suhteen.

Meidan on erikoisesti syyta muistaa ulkoasiainministeri Cantiloa kiitollisuudella Suomen ja Argentinan valisten suhteiden kehityksesta. Hanhan teki aloitteen amerikkalaisten valtionpaamiesten sahkeeseen Tukholman konferensin johdosta, haneen aloitteestaan Argentina otti niin erinomaisen jyrkan kannan kansainliitossa Neuvostoliittoa vastaan ja johdonmukaisesti taman kannan kanssa Argentina asetti hallituksemme kaytettavaksi 50.000 tonnia vehnaa. Valitettavasti tasta maarasta jai mita- ja laatutappiohaviöna saamatta n. 6.000 tonnia laivauksessa sattuneiden viivytysten takia. Haneen toimestaan Argentina perusti viime vuonna itsenaisen lahetystan Helsinkiin, vaikkakin toimeen nimitetty lahettilas ei sitten olekaan sotatilanteen takie voinut saapua asemapaikalleen ja toimi on sen johdosta

täytetty valiaikaisesti.

Varapresidentti Castillon hallituksen muodostuspuuhia seurattiin jännityksellä jopa tietyllä epäluulollakin, sillä hän oli tunnettu jyrkkänä oikeistomiehenä ja sellaisena hänen luultiin aikovan palata edellisen presidenttikauden poluille. Hän vakuutti kuitenkin tulevansa seuraamaan presidentti Ortizin politiikkaa. Kun hänen lisäksi onnistui saada hallitukseensa eräitä miehiä - lähinnä ulkoasiainministeri Roca ja rahaasiainministeri Pinedo - joiden mukana olo oli omiansa vahvistamaan hänen vakuutuksensa vilpittömyyden, rauhoittui yleinen mielipide. Ja lopulliset epäilykset hälvensivät ulko- ja sisäasiainministerit lausunnoillaan, joissa molemmat vakuuttivat antaneensa suostumuksensa sillä nimenomaisella ehdolla, että hallitus seuraa presidentti Ortizin noudattamaa politiikkaa.

Erittain tyytyväisiä ollaan uuden ulkoasiainministerin vaaliin. Tohtori Rocalla on maassa erinomainen asema. Hän oli edellisellä presidenttikaudella varapresidenttinä. Ja Argentinan ja Englannin kesken, tunnetun Roca - Runciman kauppasopimuksen toisena tekijänä hänen ulkopoliittinen suuntautumisensa on epäilyksien ulkopuolella. Hän on selittänyt seuraavansa edellisen hallituksen omaksumaa puolueettomuuskantaa. Epätietoista vain on, kuinka pitkäaikainen hän on tällä paikalla, sillä hänen terveytensä ei ole erikoisen vahva. Ja itsekin hän viittasi vastenotollaan eraille virkatovereille, että hänen olonsa ulkoasiainministeriössä olisi vain valiaikainen.

Myös tohtori Pinedon tuloa rahaministeriksi on tervehditty tyytyväisyydellä. Edellisellä presidenttikaudella hän

oli rahaministerinä muutaman vuoden. Hän on tunnettu lahjakkaaksi ja tarmokkaaksi finanssimieheksi. Argentinan peson huomattava parantuminen osoittaa parhaiten, että kaikkialla suhtaututaan hänen nimitykseensä luottamuksella.

Tapahtuneessa ratkaisussa herattaa kuitenkin ihmettelyä eras seikka. Kysytään, miksi presidentti Ortiz eiottanut virkavapautta määräajaksi, kun hän ei kuitenkaan voi hoitaa tehtävään. Ulkoasiainministeriön syyrlahettilaiden esittelijä selitti minulle presidentin olevan siinä määrin toipumassa, että hän ei ole halunnut ottaa virkavapautta. Toisten tietojen mukaan hänen tilassään ei olisi kuitenkaan tapahtunut mitään niin huomattavaa kaannetta parempaan. Sen vuoksi onkin mainittu selityksenä tähän menettelyyn, että presidentti on näin halunnut pidattaa itselleen oikeuden palata hoitamaan virkaansa millä hetkellä tahansa siten parhaiten valvoakseen, että hänen omaksumastaan hallitussuunnasta ei olisi mahdollisuutta poiketa, mikä kävisi muodollisesti helpostikin päinsä, jos hän olisi luovuttanut vallan sijaiselleen määräajaksi.

Ministeri *Liis Oksanen*